

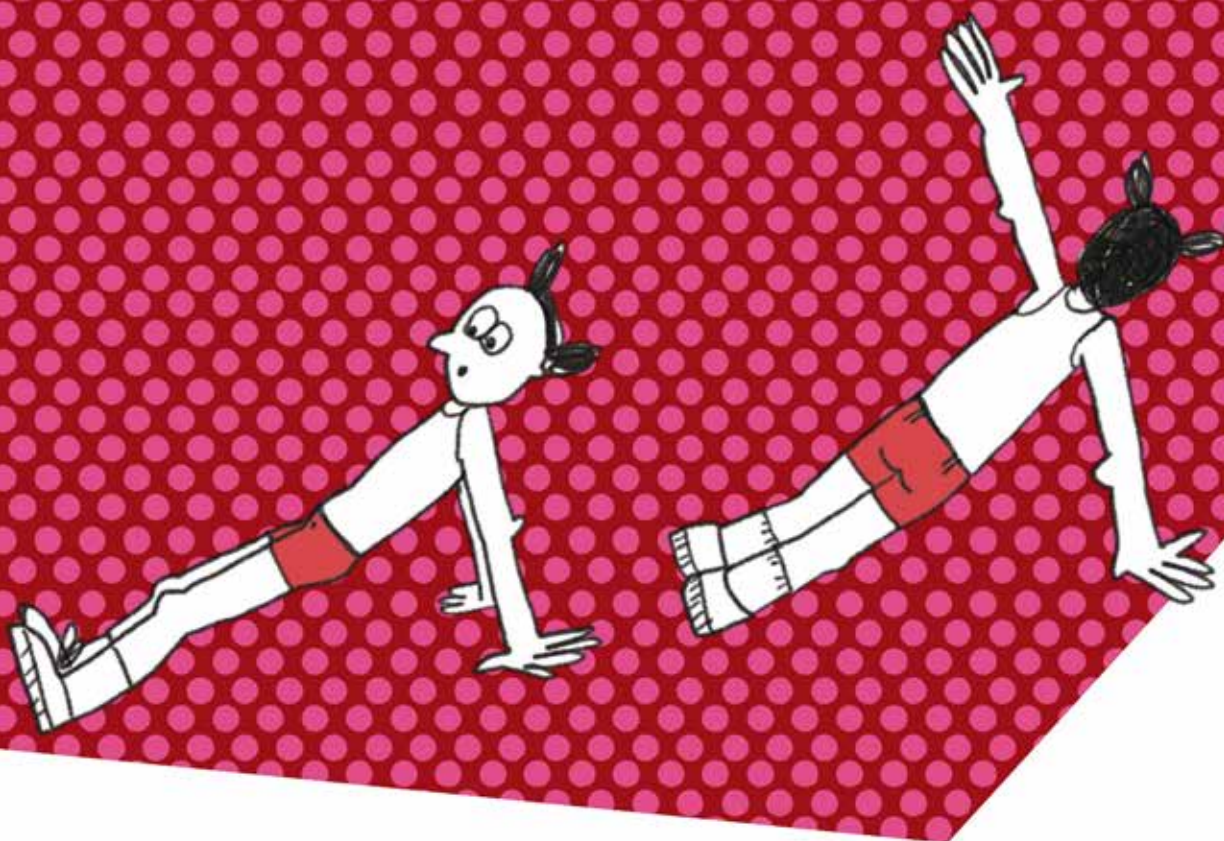
SÆT SKOLEN I
BEVÆGELSE!

SPROGLIG KORREKTHED

DANSK 7.-9. KLASSE

WWW.SÆTSKOLENIBEVÆGELSE.DK

Udgivet af Dansk Skoleidræt
Marts 2014

1. udgave, 1. oplag
Trykt i 500 stk.

Forfattere: Lene Faaborg Stenger, Tønder Ungdomsskole og Tine Vind Bromerholm.

Grafisk design: Berens Bureau

Illustration: Line Jensen, Smoke & Mirrors Studio

Materialet er udgivet med støtte fra Nordea-fonden og Undervisningsministeriets udlodningsmidler.
Materialet kan downloades fra Materialeplatformen® og fra www.sætskolenibevægelse.dk

---

Signaturforklaring

Fagligt fokus

Område

Materialer

Tid

FORORD

Alle elever har behov for at røre sig - uanset klassetrin. På overbygningen kan det dog være en udfordring at koble faglig læring med bevægelse, fordi læringsmålene for de ældste elever bliver mere komplekse. Samtidig kræver et øget antal tests og afgangsprøver ekstra fokus. Bevægelse er dog stadigvæk en vigtig ting, som kan skabe liv og luft til hjernen - og faktisk skærpe koncentrationen også hos de ældste elever.

Bevægelse i undervisningen med fokus på faglige mål og kompetencer kan være en kærkommen variation i den ellers bogligt orienterede læring og fordybelse, som kendetegner overbygningen.

Hæftet her er et i en serie på tre, som har overskrifterne "Geometri og måling", "Ligninger og brøker" samt "Regnestrategier". Alle hæfter tager udgangspunkt i, at det er sundt, sjovt og socialt at bevæge sig - også i de ældste klasser. Der er masser af faglig læring og træning af allerede lært stof i øvelserne, og de giver overskud til en længere skoledag, hvor hovedet også skal kunne modtage undervisning hen på eftermiddagen.

Udgangspunktet for øvelserne er Fælles Mål fra 2014. Brug øvelserne som et supplement til den øvrige undervisning og inddrag dine elever så meget som muligt i forberedelserne. Alle øvelser er skræddersyet til overbygningen, men kan med få justeringer også bruges på mellemtrinnet.

Rigtig god fornøjelse med at sætte skolen i bevægelse!

TA' EN RUNDE

Bøjningssystemer og ordklasser

Evt. kegler/krydser på asfalten til markering af pladser

Udeområde, skolegård

10 min.

ØVELSENS FORLØB

Alle elever stiller sig i en cirkel. Pladserne kan markeres med en kegle eller en ærtepose. Eleverne får tildelt en ordklasse: navneord, tillægsord eller udsagnsord. Læreren er placeret i midten og siger en sætning, hvor et af ordene gentages. Fx *"Hunden spiste et kødben - kødben"* Hvis det er et navneord, der gentages, skal alle med ordklassen navneord løbe en omgang rundt om cirklen i urets retning. Man konkurrerer med de andre, der har fået samme ordklasse, og det gælder om at komme først tilbage til sin plads.

Variation:

- > Udvid med flere ordklasser.
- > Endelserne -ene/-ende: Eleverne får tildelt enten endelsen -ene eller -ende. Læreren siger en sætning og gentager et ord, og eleven skal høre om ordet ender på -ene eller -ende.
- > Ordklassernes bøjninger: fx tillægsord (eleverne tildeles 1., 2. eller 3. grad) eller navneord (eleverne tildeles ental - bestemt eller ubestemt eller flertal - bestemt eller ubestemt).
- > Grundled, udsagnsled, genstandsled: Læreren siger en sætning, hvor et led gentages.
- > Helsætninger/ledsætninger: Læreren siger fx: *"Pigen fortæller, at hun har været ude for en sjov oplevelse - Pigen fortæller"*. Alle elever, som har fået tildelt helsætning, løber en omgang.
- > Få evt. eleverne til at skrive sætningerne selv, som så læses op. Læreren vælger selv hvilken ordklasse, der skal løbe.
- > Lad eleverne læse sætningen op og vælge hvilken ordklasse, der skal løbe.

BRING ORDET UD!

Bøjningssystemer og ordklasser

Terninger og kort med forskellige ordklasser

Klasselokale

10 min.

ØVELSENS FORLØB

3 poster er placeret ude i lokalet. På midten ligger terninger og kort med ord (hvv. navneord, tillægsord eller udsagnsord). Eleverne slår med en terning. Hvis terningen viser 1 eller 4 skal eleven tage et kort med et navneord og lægge det ud til post 1, hvor navneordene samles. Post 2 er til tillægsordene, som man skal lægge ud, hvis man slår 2 eller 5. Post 3 er til udsagnsord, som man skal lægge ud, hvis man slår 3 eller 6.

Når alle ord er væk fra midten, fortæller læreren hvor mange kort, der burde ligge ved posterne. Eleverne deler sig i 3 grupper og går ud for at tjekke om antallet og ordene passer.

Efterfølgende kan man arbejde med ordene. Fx kan man bøje ordene i sit hæfte eller anvende dem til små sætninger/historier.

Variation:

- > Udvid til alle 11 ordklasser og brug 2 terninger. Hvis terningen viser 6 + 6, må man selv vælge et ord.
- > Ordklassernes bøjninger: Posterne repræsenterer forskellige bøjningsformer.

SCOR EN 10'ER

Bøjningssystemer og ordklasser

En bold eller et håndklæde bundet sammen til en kugle og opgaver om ordklasser

Gymnastiksal/aula eller udeområde

15-20 min.

ØVELSENS FORLØB

Der laves 4 hold med minimum 4 elever pr. hold. Holdene spiller mod hinanden, så der kører to kampe sideløbende. Det gælder om at opnå 10 afleveringer uden, at ens modstanderhold får fat på bolden. Hvis bolden tabes eller erobres af det andet hold, startes der forfra med tællingen. Når et hold opnår 10 afleveringer, skal 2 elever gå ud til siden og løse opgaver, der står på nogle kort. De øvrige deltagere fortsætter med spillet. Så snart opgaven er løst af de 2 elever, skrives svaret ned, og de 2 elever indgår på holdet igen. Det gælder om på aftalt tid at få løst så mange opgaver som muligt. Hvilke elever, der går ud for at løse opgaverne, er bestemt af en i forvejen aftalt rækkefølge, så alle får arbejdet med opgaverne.

OPGAVEEKSEMPEL

- > Hvad kan du sætte bag et udsagnsord, når det bøjes i datid?
-te/-ede, -ere/-est eller -et/-en (eller ingenting)?
- > Hvad ender udsagnsordene på i lang tillægsform?
-ende, -ene eller -ne?
- > Hvor mange bøjningsformer har et navneord?
3, 4 eller 5?
- > Hvad kalder vi n-ord?
Intetkøn, fælleskøn eller meget køn?
- > Hvad hedder ordet "rar" i 3. grad?
Rarere, rarest eller rart?
- > Hvilken endelse kommer der bagpå et tillægsord, hvis det står foran "bøger"? -n, -e eller -t?

Variation:

- > Diverse grammatikopgaver
- > Tegnsætningsopgaver
- > Opgaver om genrer/tekster

ORDKAOS

Bøjningssystemer og ordklasser

Kort med ord fra forskellige udvalgte ordklasser og musik

Klasselokale eller større lokale på skolen

15-20 min.

ØVELSENS FORLØB

En masse ord placeres på gulvet, spredt ud over hele lokalet/arealet. Der sættes musik på, og eleverne går/danser rundt mellem ordene. Ved musikstop findes hurtigt et ord fra en ordklasse, som læreren siger højt. Ordene holdes op i vejret, så læreren kan tjekke eller spørge ind til viden omkring ordklassen. Skift mellem ordklasserne, hver gang musikken stoppes.

Substantiver - navneord

Interjektioner - udråbsord

Verber - udsagnsord

Pronominer - stedord

Adjektiver - tillægsord

Adverbier - biord

Artikel - kendeord

Numeralier - talord

Onomatopoietikon - lydord

Konjunktioner - bindeord

Præpositioner - forholdsord

Variation:

- > Lav sætninger med ord fra ordklassen eller arbejd med bøjninger.
- > Eleverne laver selv kort med ord fra de 11 forskellige ordklasser (post-it er en nem og hurtig udgave).

SPIONJAGT

Bøjningsystemer og ordklasser

Kort med ord fra forskellige udvalgte ordklasser og musik

Klasselokale, gangaraler, grupperum eller større lokaler

20-25 min.

ØVELSENS FORLØB

Tekster eller bøger placeres rundt i lokalet, på gangene, i grupperum, i fællesrum eller lignende (området er aftalt på forhånd). Opgaven kan løses individuelt eller parvis. Alle i klassen bevæger sig helt lydløst rundt på det aftalte areal og leder efter ord fra bestemte ordklasser samt i bestemte bøjninger. Læreren bestemmer, om det er de samme ordklasser, eller det er efter individuelle behov. De fundne ord noteres ned i hæftet, på tablet eller pc. Stil gerne krav til antal, bøjninger osv.

Efterfølgende kan der arbejdes videre med bøjninger eller formuleringer.

Variation:

- > Arbejder eleverne individuelt, kan det laves som en tophemmelig mission, og ingen andre må opdage de fundne/skrevne ord.
- > Efterfølgende afleveres en rapport til spionlederen (aftal, hvad denne skal indeholde, fx en forklaring hvor de fundne ord indgår).

ZONE-TIK

Bøjningsystemer og ordklasser

Kegler (gerne i to farver), overtrækstrøjer (til fangerne), opgaver til zonerne samt blyant/svarark

Gymnastiksal eller udeområde

20-25 min.

ØVELSENS FORLØB

Et areal opdeles i 4-6 zoner ved hjælp af kegler på sidelinjen. Keglerne placeres på sidelinjen og fungerer samtidig som "helle". Hver zone udgør et felt med forskellig bevægelsesmønstre.

1. zone = hoppeområde, 2. zone = baglænsområde, 3. zone = hinkeområde, 4. zone = løbeområde, 5. zone = kapgangsområde, 6. zone = gadedrengeløbsområde. Dvs. når man bevæger sig i en zone, må man kun bevæge sig på den angivne måde. Der er 3-4 fangere midt i området, og resten af eleverne begynder i en af endezonerne. Man bevæger sig hele tiden på tværs af området for at komme fra en zone til en anden (løber i et zig-zag mønster).

Alle personer skal igennem alle zoner. Ved hver sidelinje imellem keglene er der en ordklasseopgave, som skal løses, inden man må løbe til næste zone. Mens der løses opgaver, har man "helle". Bliver man rørt af en fanger ude i zoneområderne, bytter man rolle med denne. Det gælder om at komme igennem banen 5 gange og løse x antal opgaver.

Variation:

- > Skift til andre bevægemønstre undervejs eller differentier med disse.
- > Faktaoplysninger om ordklasser ved den 1. zone, ved 2. zone, som skal forstås og huskes, for at man kan klare de næste zoner.
- > Eleverne kan selv formulere ordklasse spørgsmål.
- > Det kan også være kopiopgaver fra undervisningsmateriale.

TA' ET VALG

Kommatering og sproglig korrekthed i sætninger

Evt. snor eller et stykke kridt

Klasselokale eller en skolegård

10 min.

ØVELSENS FORLØB

Midten markeres med et stykke snor eller en kridtstreg. Den ene side er "sandt-siden", og den anden er "falsk-siden". Alle eleverne står mellem hinanden. Læreren siger en sætning. Fx "Eleven gik en tur komma sammen med sin lærer". Eleverne skal nu vælge side efter, om kommaet er rigtig placeret (sandt-siden), eller kommaet er sat forkert (falsk-siden). De deltagere, der placerer sig forkert, skal vælge en person fra sandt-siden, som skal give forklaring på det rigtige svar. Fx hvorfor skal kommaet være der? Forklaringen skrives ned eller illustreres på et stykke papir/ en post-it og hænges op på væggen. Inden man igen deltager i aktiviteten, skal man lave en styrkeøvelse 5 gange. Styrkeøvelser kan være aftalt på forhånd og stå på tavlen.

OPGAVEEKSEMPEL

- > "Koen går på marken. Koen er udsagnsled"
- > "Hunden gøede punktum og larmede så hele kvarteret vågnede"

Eleverne kan være med til at lave opgaverne, før øvelsen går i gang.

Variation:

- > Læreren siger et ord og en ordklasse.
- > Læreren siger en sætning og gentager et ord ved at stave det enten forkert eller rigtigt.
- > Læreren siger et ord og kommer med en rigtig eller forkert forklaring på ordets betydning.

FÅ ET TEGN

Kommatering og sproglig korrekthed i sætninger

6 kegler med tallene 1-6, terninger i midten, kort med tegn mm.

Klasselokale eller gymnastiksal/udeområde

15-20 min.

ØVELSENS FORLØB

Der placeres 6 kegler/poster ude i lokalet/området med tallene 1-6. Eleverne har udgangspunkt på midten og går sammen 2 og 2. Hvert par forsynes med en terning og en tekst uden tegn. Parret kaster med terningen og skal ud at hente tegn ved posterne. Alt efter hvad man slår, skal man gøre følgende:

1. = kravl ud til post 1 og hent et komma
2. = løb baglæns ud til post 2 og hent et punktum
3. = gå krabbegang ud til post 3 og hent et kryds(grundled)
4. = lav gadedrengeløb ud til post 4 og hent en bolle(udsagnsled)
5. = lav sidehop ud til post 5 og hent et spørgsmålstegn
6. = freestyle ud til post 6 og hent kolon og et sæt citationstegn

Når tegnet er hentet, placeres det i teksten. Parrene skal blive ved med at slå med terningen, indtil de får det, de skal bruge. Det kan betyde, at parrene fx. må hente et komma forgæves.

Efterfølgende gennemgås teksten med de placerede tegn.

Variation:

- > Der kan hentes ord fra forskellige ordklasser ved posterne, som skal bruges til sætninger.

SANDT ELLER FALSK

Kommatering og sproglig korrekthed i sætninger

Skilte med sandt/falsk, kort med sætninger, der er falske/sande, kontrollkort, blyanter og kegler til markering af zonerne

Klasselokale eller en gymnastiksal/udeområde

15-30 min.

ØVELSENS FORLØB

Området deles i 3 zoner. Den midterste er størst. I den ene ende står 2 kasser, hvor der på den ene kasse står *sandt*, og på den anden kasse står *falsk*. I den anden ende/zone ligger en masse kort med forskellige sætninger, hvor tegn (komma, punktum, citationstegn osv.) er placeret rigtigt eller forkert. Kortene kan også være med sætninger, hvor udsagnsled og grundled er markeret med kryds og bolle.

Her står to kasser: Sandt-kasse Falsk-kasse

I denne ende står mindst to kontrollanter – læreren og nogle udvalgte elever.

Her løber en fanger, som kan erobre et kontrollkort ved at fange en af eleverne på vej til sandt / falsk kassen.

**Her ligger en masse kort med sætninger med rigtig eller forkert tegnsætning.
Eleverne starter i denne ende.**

Kortene skal nu lægges ned i den rigtige kasse alt efter, om det er sandt eller falsk. Man må kun løbe med et kort ad gangen. Hver elev er også udstyret med et kontrolkort med eksempelvis 20 linjer, hvor det bliver markeret med et flueben, hvis man har afleveret et kort det rigtige sted. Det er kontrollanternes opgave. Det gælder om at få sit kontrolkort fyldt op - dvs. alle 20 linjer er markeret med et flueben.

Hvis man ikke afleverer i den rigtige kasse, får man ikke et flueben på sit kontrolkort.

I den midterste zone befinder sig en fanger. Hvis man bliver rørt af fangeren, skal man bytte roller. Dvs. den fangede skal aflevere sit kontrolkort og bliver nu fanger, og den anden skal fortsætte med kontrolkortet.

Aktiviteten er slut, når kortene er væk, eller et aftalt tidsrum er gået. Hvem har fået flest flueben på sit kontrolkort?

Variation:

- > Ordklasser: I den ene ende ligger skilte med forskellige ordklasser. Fx navneord, tillægsord, udsagnsord. Alle 11 ordklasser kan bruges.
- > Genrer og kort med karakteristika til en bestemt genre.

LEVENDE TEGN

Kommatering og korrekturlæsning

Kridt til at skrive med udendørs samt et areal til dette, evt. udvalgte sætninger/tekster (dette kan også bruges ift. differentiering)

Udendørsareal med fliser eller asfalt

15-20 min.

ØVELSENS FORLØB

Arbejd med tegnsætning med kroppen som tegn. Inddel eleverne i grupper med 3-5 elever pr. hold. Hver gruppe skriver en sætning med kridt i skolegården. Sætningen kan være fra en tekst eller lavet i gruppen inden. Der må ikke sættes tegn i sætningen. I gruppen skiftes man til at være komma, punktum, anførelstegn, spørgsmålstegn, udråbstegn osv. Når sætningerne er skrevet, placerer de "levende tegn" sig. Læreren tjekker, inden holdene roterer mellem sætningerne. Det er vigtigt med god dialog omkring korrekt og ukorrekt tegnsætning.

Variation:

- > Arbejd med hovedsætning og bisætning, grundled, udsagnsled, genstandsled, bindeled m.fl.
- > Holdene tjekker facit ved egne sætninger.

TERNING MED TEGN

Kommatering og sproglig korrekthed i sætninger

Terning med tegn eller terning med "lommer" (læreren kan selv bestemme tegn), papir, blyant og skriveunderlag

Klasselokalet eller gangarealer

20 min.

ØVELSENS FORLØB

Der arbejdes i små grupper på 3 - 5 elever per hold. Hver gruppe har en base med papir og blyant samt skriveunderlag. I midten af lokalet/arealet placeres terningerne med tegn. På skift skal en person fra gruppen komme til midten og kaste med terningen, som afgør hvilket tegn, der arbejdes med. På vej til midten kan der være forhindringer fx løb slalom mellem stole og borde, kravl under og over borde, hink baglæns, twist dig frem mm. Tilbage i gruppen fortæller eleven tegnet, og gruppen taler om alt, hvad de kender til dette tegn. Herefter formulerer gruppen i fællesskab en sætning, hvori tegnet indgår mindst en gang.

Læreren definerer, hvor længe øvelsen kører. Når tiden er gået, præsenterer grupperne deres resultat for de øvrige grupper.

Variation:

- > Skriv en tekst med fokus på bestemte tegn.
- > Grupperne retter hinandens tegnsætning.

TAVLESTAFET

Kommatering og korrekturlæsning

Små kort med tegn og ord til magnet eller opslagstavle, tusser, kridt mm.

Klasselokalet eller gangarealer

20-30 min.

ØVELSENS FORLØB

Inddel eleverne med 3 - 5 per hold. I klassen bruges de tavler, der er tilgængelige; smartboard, kridttavle, opslagstavler, mobile tavler, magnettavler, flipovertavler.

Tavlerne fordeles mellem gupperne. Alle grupper placerer sig modsat deres tavle i lokalet. Der aftales på forhånd forskellige bevægemønstre; fx kravle, hinke, gå baglæns/sidelæns, museskridt, gå på hælene osv. Aftal også hvilken tegnsætning, der er fokus på.

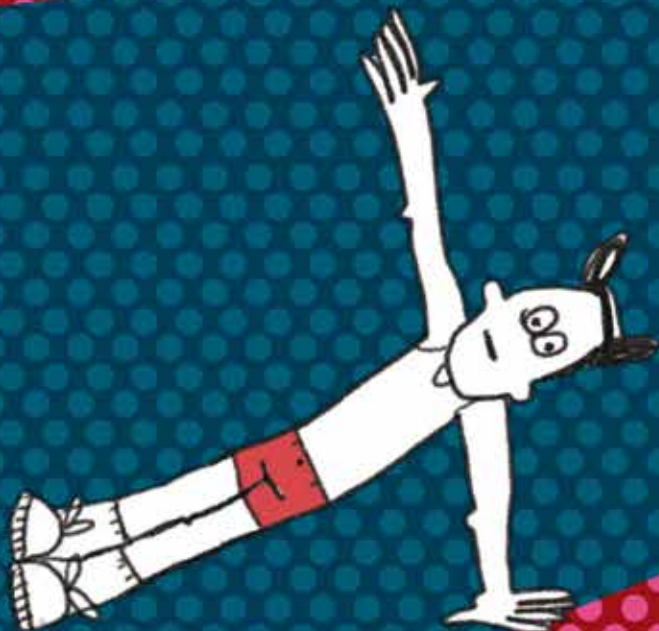
Grupperne laver en sætning pr. person. Den første person bevæger sig til tavlen på den aftalte måde og skriver sætningen samt sætter tegn. Den næste i gruppen må starte, når den første fra gruppen har udført opgaven og er kommet retur. Læreren bestemmer tid eller antal omgange. Alle sætter sig ved egen tavle og fremlægger på skift deres sætninger samt fortæller om tegnsætningen. Mens man venter på tur forberedes den sætning, man vil skrive.

Variation:

- > Større afstande mellem tavlerne fx på gange eller udendørs, hvor der må skrives på asfalten med kridt.
- > Der rokeres mellem tavlerne, og alle grupper præsenterer resultatet samt får/giver respons.

Se mere i hæfterne "Tekstfremstilling" samt
"Læsning, genretræk og forståelse"
Hent andre øvelser på www.sætskolenibevægelse.dk

MATERIALET ER UDGIVET MED STØTTE FRA NORDEA-FONDEN
OG UNDERVISNINGSMINISTERIETS UDLODNINGSMIDLER

UNDERVISNINGS
MINISTERIET

NORDEA
FONDEN

dansk
skoleidræt